

חידושי תורה

הרב שלמה יוסף זיו

ירושלים

אדמו"ר 1234567

בסוגיית ויקץ כישן הפיגול

אדמו"ר 1234567

פנייה

כאן כזית הרי אין בזה מחשבת פסול מבלעדי מחשבת הפיגול, ואין בכח מחשבת הח"ז דפסח להוציא מפיגול, אלא שבלא"ה אין כאן כרת משום שגם במחשבת הפיגול לא הי' כשיעור, והצירוף של ב' התצאי זיתים הא לא יוכל להיות רק כהקל שבשניהם דהיינו לפסול, דלפגל הא ליכא שיעורא, ונמצא דאפי' אם היה הדין דעירוב מחשבות אינו מוציא מידי פיגול כלל, דהיינו אפי' אם היה הדין דכזית למחר וכזית בחוץ הוא פיגול, מ"מ בח"ז למחר וח"ז בחוץ גם אם היה הדין נותן דאינו פיגול משום חסרון השיעור, או דילמא פטור הכרת בא גם מצד כח פעולת מחשבת הח"ז בחוץ, דגם זה נקרא עירוב מחשבות מפני שאילולי הח"ז בחוץ לא היה יכול הח"ז דלמחר לפעול פעולת פסול כלל, ואינו דומה לח"ז בחוץ במקום כזית שלם למחר דלאו כלום הוא, דהתם לא עשה הח"ז

במשנה סופ"ב דזבחים כחצי זית למחר כחצי זית בחוץ פסול ואין בו כרת. ויש לדקדק דל"ל הא, פשיטא דאין בו כרת דהא גם כזית שלם דכה"ג תנא רישא דאין בו כרת. הנה בפשוטו ניחא דבחצי זית עיקר הרבותא הוא מה שפסול וכדילפינן בגמ' (דף צ"א ע"א) מקרא יהיה מלמד שמצטרפין זה עם זה ע"ש.

אמנם יש לחקור בטעם הדבר דאין בו כרת בח"ז למחר וח"ז בחוץ, אם זהו רק מפני שאין כאן שיעור פיגול, דפחות מכזית אינו מפגל, אבל מצד עירוב מחשבות ליכא למיפטר^ה מכרת, דעירוב מחשבות היינו שמבלעדי הפיגול יש כאן מחשבת פסול, כמו בכזית למחר וכזית בחוץ, ובזה ילפינן מקרא דלא יחשב שמחשבות מוציאות זו מזו כמבואר בגמ' (בדף כ"ט ע"א וע"ב), אבל הכא שבמחשבת הפסול דחוץ למקומו אין

בסוף הסימן בשם האחרונים דבזמנינו שקבוע בי דואר בכל מקום ובזמן קצר נוכל להשיג ידיעות עדיף מהאומד של צורבא מרבנן, ואין בידי ספרי האחרונים, ולא אדע מי הם אלו האחרונים, אבל עלי לסמוך על עדותו של המלבושי יום טוב. וידוע לכבוד גאונו נ"י כי הגאון אב"ד דפה⁶ נ"י אינו מתערב בעניני הוראה אפי' של ביעתא בכותחא, ואינו רוצה לקבל עליו אחריות הוראה, ואבקש מכבוד גאון תורתו שליט"א אם יסכים לזה להתיר את האשה ולסמוך על הרוב שבהבאי של 19 סענטיאבר שנת 16 נהרג כפי תשובת הערכאות שנאבד אז בלא ידיעה, ואם כן אינה זקוקה לחליצה, ולסמוך על הר"א מוורדון ועוד הגדול שבמרדכי ועל האחרונים דבזמנינו עדיף, ועל הא דהשבות יעקב, ולהתיר את האשה. ונושיב בית דין של שלשה ונתירות, ומצוה גדולה להודק לזה, ויבורך כ"ג שליט"א בכל טוב וברכה ובכתיבה וחתימה טובה ואריכות ימים וימולא כל משאלותיו לטובה, מוקירו,

שמחה זעליג מו"ץ פה בריסק

6 הגאון רבי חיים סאלאווייציק זצ"ל.

מוריה, שנה נשית, גל' יב (עב), מנחם-אב תשל"ו

ע"ש בדבריהם. ונראה שכוונתם הוא דבטומאה הרי אין השני מעכב את הראשון מלטמאות כדין ראשון, ומה שכשחלקן נעשו שני, הוא לא מפני עיכוב השני אלא מפני חסרון השיעור בהראשון, ולכן עתה כשעירבן ויש כאן כשיעור הראשון שפיר צריך לטמא, אבל הכא דעירוב מחשבות מפקיע מכרת, וכשיש ב' מחשבות של פיגול ופסול הפסול מעכב את הפיגול מלחול, א"כ אף כשנצטרף הפיגול למינו מאי הוה מ"מ גם מחשבת פסול הא איכא ומעכב, וזוהי תמיהה עצומה והתוס' לא תירצו כלום [והצאן קדשים במח"כ לא ירד לכוונת התוס' ופירש כוונתם באופן דחוק, ופשוט שכוונתם כדכתבנו וכן פירש בחק נתן ע"ש]. אבל לדברינו א"ש, דבאמת רבא ס"ל שגם כאן החסרון הוא רק בהשיעור אבל עירוב מחשבות לית כאן כלל, דעירוב מחשבות הוא רק כשמבלעדי מחשבת הפיגול היה כאן מחשבת פסול, כמו בחשב על זית שלם חוץ למקומו, אבל מחשבת דח"ז חוץ למקומו לא תוכל לעכב הפיגול כלל, רק דמעיקרא לא היה כאן כרת מפני דעכ"פ גם בהפיגול לא היה כזית שלם, וע"ז מביא שפיר ראייה מטומאה דאף שכבר נצטרף פ"א הח"ש ראשון לח"ש שני להיות שני מ"מ חוזר וניעור כשנצטרף לו עוד ח"ש ראשון, וה"נ אף שכבר נצטרף הח"ז פיגול לח"ז פסול להיות פסול מ"מ כשנצטרף לו עוד ח"ז במחשבת פיגול ויקץ כישן הפיגול, וסברת רבא מבוארת היטב.

אך לפ"ז צריך להבין מה דאמרי בגמ' שם ורב המנונא התם איכא שיעורא הכא ליכא שיעורא ע"ש, דבין לפרש"י ובין לפי התוס' שם קשה למה ל"י לרב המנונא דיחוי זה, הא לדידי' לפי מה שפרשנו בלא"ה אינו דומה לטומאה דהכא עירוב מחשבות הוה והפסול מעכב את הפיגול משא"כ בטומאה אין השני מעכב את הראשון.

אמנם בלאה"נ לכאורה תמוהין דברי רב המנונא שם דאמר עירוב מחשבות הוי, דהא

דבחון שום פעולת פסול כלל משא"כ הכא נהי דאילולא הח"ז דפיגול לא היה עושה הח"ז דבחון שום פעולת פסול, אבל מ"מ כיון שגם הח"ז דפיגול לא היה פועל כלום מבלעדי הצירוף דהח"ז בחון נמצא שכאן עשה הח"ז בחון פעולת פסול, והוה עירוב מחשבות דילפינן מקרא דלא יחשב שמפקיע מידי כרת.

ונראה שזהו מחלוקת אמוראים בגמרא (דף ל"א ע"א) איתמר ח"ז חוץ לזמנו ח"ז חוץ למקומו וח"ז חוץ לזמנו אמר רבא ויקץ כישן הפיגול ורב המנונא אמר עירוב מחשבות הוי ע"ש, ונראה בהסבר מחלקותם, דלרבא מה שפטור מכרת במתניתין הוא לא מצד כח פעולת הח"ז דבחון כמו בעירוב מחשבות, דכיון שמבלעדי מחשבת הפיגול לא היה כאן מחשבת פסול כלל אין זה עירוב מחשבות, רק שממילא פטור מכרת דהא ליכא שיעורא בהפיגול, ולכן כיון שאח"כ צירף עוד ח"ז חוץ לזמנו שפיר הוה פיגול, דבשלמא אם פטור הכרת היה בא מצד כח הח"ז דבחון, אזי לא היה מועיל מה דויקץ כישן הפיגול, דנהי דיש כאן מחשבת פיגול אבל הא גם מחשבת פסול היה כאן ובכל עירוב מחשבות יש מחשבת פיגול ומ"מ מחשבת הפסול מפקיע מהכרת, אבל כיון דעירוב מחשבות לא היה כאן מעיקרא כלל ורק חסרון השיעור פטרו מכרת, א"כ כיון שעתה כבר יש שיעור שלם הוה פיגול, ורב המנונא ס"ל דעירוב מחשבות הוה, וא"כ הא בא פטור הכרת גם מצד כח מחשבת הח"ז דבחון וכמו בכל עירוב מחשבות, ולכן אינו מועיל מה שצירף עוד ח"ז להפיגול, דנהי דהפיגול מצטרף אבל מ"מ כבר נפטור מכרת ע"י כח פעולת הח"ז דבחון.

ויתיישב לדברינו תמיהת התוספות שם (בד"ה הא חזר) על מה שהביא רבא ראייה לדבריו מטומאה כביצה אוכל ראשון וכביצה שני שבללן וחלקן חזר ועירבן הוה ראשון, וכתבו התוס' תימה מה ענין זה אצל זה וכו'.

מוריה, שנה ששית, גל' יב (עב), מנחם-אב תשל"ו

היה נחשב לנגיעה מיוחדת וכדיבאר הר"י קורקוס ז"ל בכסף משנה (פ"א מאה"ט הי"ז) לענין נבלה בשחוטה עי"ש, אלא השיעור הוא בעצם הטומאה, דבעינן שיהיה כביצה טומאה מחובר ומצורף כאחד, ואז אפי' אם נגע במקצתו מטמא, ולכן ס"ל לרב המנונא דח"ש ראשון שכבר נצטרף לח"ש שני הצירוף הזה מעכב לצירוף אחר, דאף כש- נצטרף לו עוד ח"ש ראשון הוה כשני חצאי ביצים מפורדים כאו"א בפ"ע מבלי צירוף, ואפילו אם נגע בכל המאכל המעורב כולו אין זה צירוף, דעיקר הצירוף הוא בעצם הטומאה ולא בהנגיעה, והכא אין הכביצה טומאה מחובר ומצורף אחד לחבירו, ולא שבטל הטומאה דראשון מהח"ש הראשון אלא שאף שעדיין טומאת ראשון עליו מ"מ אינו מצורף ומחובר להח"ש ראשון האחרון.

ולפ"ז צריך להבין מאי מדמה רב המנונא פיגול לטומאה, דבשלמא בטומאה דבעינן צירוף דוקא כדי שיהי' השיעור מחובר כאחד י"ל שהצירוף הראשון מעכב על הצירוף השני, אבל במחשבת פגול מה דבעינן שיחשוב על כזית הוא משום דכתיב ואם האכל יאכל ואין אכילה פחותה מכזית וכשמחשב על ח"ז אין זו מחשבת אכילה, וא"כ לא בעינן צירוף כלל שיהיה הכזית מחובר כאחד, שגם באכילה גופי' סגי כשהשני חצאי זיתים הם מפורדים כאו"א בפ"ע וכש"כ הכא במחשבת אכילה דמיבעיא לן בגמ' אם בעינן אפי' שיחשוב על כדי אכילת פרס והרמב"ם ז"ל פוסק להלכה שא"צ כדי אכילת פרס, וא"כ אף אם לא יצטרף הח"ז דלמחר הראשון עם הח"ז דלמחר השני ויהיו שני החצאי זיתים דלמחר מפורדים ג"כ יהיה פיגול, ואין לומר שהצירוף הראשון להח"ז בחוץ מפקיע ממנו שם מחשבת פיגול ונמצא שהח"ז למחר הראשון אין עליו שם מחשבת פגול כלל, דהא כבר ביארנו שבטומאה אין הצירוף מפקיע כלל שם טומאה דראשון מהח"ש ראשון, אלא מעכב רק את הצירוף בלבד והכא כשאין

אמרי' שם אמר רב המנונא מנא אמינא לה וכי עי"ש דמבואר דס"ל דלא יוכל להצטרף כלל אפי' בטומאה, וא"כ קשה טובא למה לי לר"ה לומר עירוב מחשבות הוי, הלא אפילו אם לא היה כלל דין זה של עירוב מחשבות דפיגול, והפסול לא היה מעכב כלל את הפיגול מלחול בכזית למחר וכזית בחוץ, הלא גם אז היה הדין נותן לדבריו שאין הח"ז פגול הראשון מצטרף עם הח"ז האחרון כיון שכבר נצטרף להח"ז פסול, וכדהביא ראייה מטומאה שלדעתו אין הח"ש ראשון מצטרף עוד לח"ש ראשון לאחר שכבר נצטרף לח"ש שני, וא"כ מה זה שאמר עירוב מחשבות הוי דהא אין אנו צריכין כלל כאן לדין של עירוב מחשבות.

ועיקר דינו של רב המנונא בטומאה גופי' ג"כ לכאורה תמוה מאד בסברא, דמאיזה טעם לא יצטרף הח"ש ראשון כשנצטרף לו עוד ח"ש ראשון, הלא יש כאן עתה כביצה ראשון ומדוע לא יטמא, וכי מה גרע כחו בזה שנצטרף לשני, וכי יש כח בהשני להפקיע הטומאה מהראשון.

ונראה בביאור הדברים, דהא ודאי שאין בהשני כח להפקיע הטומאה מהראשון, אלא שיש בו כח להפקיע הצירוף, והוויין כשני חצאי ביצים ראשון מיוחדים כאו"א בפ"ע מבלי צירוף, דבזה שנייא שיעור דטומאה משיעור דאיסורי אכילה, דבאיסורי אכילה אין אנו צריכין לשיעור כזית מצורף כאחד, שגם כשאוכל ח"ז ובתוך כאכ"פ עוד ח"ז וב' הח"ז היו מפורדים ומעולם לא נצטרפו כלל בהדדי ג"כ חייב, והשיעור הוא רק להאכילה דהוא צריך שיאכל כשיעור זה, אבל הדבר הנאכל אינו צריך להצטרף כלל כל חלק וחלק מהכזית לחבירו, משא"כ בשיעור כביצה דטומאה הוא להיפוך, דהנגיעה שנוגע בהי' טומאה אינה מצורפת כלל, שא"צ כלל שיגע בכל הכביצה כולו דוקא [וגם א"א הדבר דהא אפי' אם היה נוגע בכולו כאחד לא היתה זאת נגיעה אחת רק כל מקום ומקום מהנגיעה

שם פגול נפקע מהח"ו הראשון הא לא בעינן צירוף כלל, וע"כ נראה לומר דהיינו מה דאמר ר"ת עירוב מחשבות הוי, דלפ"ו הרי מחשבות מוציאות זו מזו, ונמצא שמחשבת הח"ו דבחוק הוציאה מידי מחשבת הח"ו דלמחר והפקיעה שם מחשבת פיגול ממנה, ומעתה שוב בעינן לצירוף הח"ו השני דלמחר כדי שיהיה ביחד כזית שלם ואז ח"ו במקום זית אינו כלום, דכשיהיו ב' חצאי זיתים דלמחר מפורדים אז אין על הח"ו הראשון דלמחר שם מחשבת פיגול כלל מחמת כח פעולת עירוב המחשבה של הח"ו דבחוק, אבל כשיצטרף עם הח"ו דלמחר השני ויהיה כזית שלם אז יהיה חוזר וניעור עליו שם פגול, והפסול של הח"ו דבחוק לא יעכב אז דח"ו במקום זית אינו כלום, וע"ז יליף רב המנונא מטומאה שהצירוף הראשון מעכב שלא יצטרף לצירוף אחר והויין כשני חצאי זיתים מפורדים וממילא אין על הח"ו הראשון שם מחשבת פגול מחמת עירוב מחשבות.

ומעתה הרי רבותא גדולה השמיענו המשנה מה דנקטה אין בו כרת גם בח"ו למחר וח"ו בחוק, דהיינו שאין בו כרת גם מצד כח עירוב המחשבה של ח"ו בחוק, שכל המשנה מיירי בעירוב מחשבות וכמפורש שם כיצד לא קרב המתיר כמצותו וכו' והולך ומפרש, וע"ז קאי נמי בבא זו דכזית למחר וכזית בחוק כח"ו למחר וכו' עי"ש, ושפיר הוצרכה המשנה למינקט אין בו כרת, דמעצמנו היינו אומרים רק שאין בו כרת מצד חסרון השיעור דפגול, וע"כ אילו חשב עוד על ח"ו למחר אח"כ היה חייב כרת, ולכן משמיענו המשנה דזה הוה ג"כ לא קרב המתיר כמצותו ויש בו נמי חסרון דעירוב מחשבות, ולכן אפילו אם חישב אח"כ עוד על ח"ו למחר לא יועיל שכבר נפקא מהח"ו הראשון שם מחשבת פיגול ע"י עירוב מחשבות.

אלא שכל זה הוא רק לרב המנונא, אבל לרבא א"א לומר כן, דהא איהו ס"ל ויקץ כישן הפגול, ונהי דעתה שוב אין אנו

מוכרחין לומר כדכתבנו לעיל בטעמו דס"ל דהחסרון הוא רק מצד השיעור, ומעתה אפ"ל דס"ל ג"כ דיש גם עירוב מחשבות, אלא דכיון דס"ל דצירוף ראשון אינו מעכב לצירוף שני וכדס"ל הכי גם בטומאה לכן חוזר וניעור הח"ו דלמחר הראשון בהצטרפו להח"ו דלמחר השני ונקרא עליו שוב שם פגול והו"ל ח"ו במקום זית דאינו כלום ובטל הצירוף הראשון להח"ו דבחוק [ועי' לשון רש"י בד"ה ה"ג בדר"ד דהא דאמר יהיה מלמד שמצטרפין היכא דליכא מינו לצרופי בהדי' עי"ש], וקו' התוס' א"ש גם השתא, דהראיה מטומאה הוא רק שאע"פ שכבר נצטרף פ"א יוכל להצטרף עוד למינו אח"כ, ושוב ממילא ידענו בפיגול שכשיש ע"י הצירוף כזית שלם של פיגול אין הח"ו דבחוק מועיל כלום, ולא שלמדין מטומאה שבטל השם פסול מהח"ו דבחוק, אלא שלמדנו רק שיוכל להצטרף עוד למינו, וזה ידענו מעצמנו דקרא דיהי' שמצטרפין הוא רק בדליכא מינו אבל כשיש צירוף דמינו בטל הצירוף לאינו מינו, אבל מ"מ כיון דעכ"פ לרבא חזר וניעור הפיגול תו ליכא נ"מ מה דיש גם כח דעירוב מחשבות מעיקרא בח"ו למחר וח"ו בחוק ולא הוצרכה המשנה להשמיענו מה דאין בו כרת, אלא דלרבא י"ל דחוק אין בו כרת לדיוקא, דדוקא בח"ו למחר וח"ו בחוק הוא דאין בו כרת אבל בח"ו למחר וח"ו בחוק וח"ו למחר חייב כרת דויקץ כישן הפיגול, א"נ הדיוק בפשיטות, דדוקא כשהח"ו השני הוא בחוק הא ח"ו למחר וח"ו למחר חייב כרת דמצטרפין גם שני חצאי זיתים לכרת ולא בעינן מחשבה על זית שלם בפ"א, והכי אמרינן בגמ' (דף ל"א ע"ב) אי דבר שדרכו לאכול קמ"ל [דמצטרפין לחצאין] מרישא ש"מ כח"ו בחוק כח"ו למחר פסול הא כח"ו למחר וכח"ו למחר פיגול עי"ש, הרי דהך דיוקא דייקנן בגמ', וא"כ איצטריך למינקט אין בו כרת בשביל הך דיוקא.